

УДК 338

О. А. Ярова,
здобувач, Київський університет ринкових відносин
ORCID ID: 0000-0002-1265-2968
Я. В. Леонов,
к. е. н., доцент
ORCID ID: 0000-0001-8837-5744

DOI: 10.32702/2306-6806.2021.9.119

МЕХАНІЗМ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ

О. Yarova,
Candidate for a degree, Kyiv University of Market Relations
Ya. Leonov,
PhD in Economics, Associate Professor

MECHANISM OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC SUPPORT OF ENERGY SECTOR DEVELOPMENT

У статті набули подальшого розвитку підходи щодо механізмів організаційно-економічного забезпечення розвитку енергетичного сектору з урахуванням світових практик. Український енергетичний сектор зобов'язаний працювати в умовах посиленої конкуренції на ринках, соціальних та екологічних криз, що сприяє пошуку нестандартних управлінських рішень. Визначено умови оптимальних шляхів розвитку на засадах сучасних методів та технологій управління. Перше: розподіл країн по системам: розвинуті, стабільні, перехідні, інертно відсталі не зовсім правомірний. Друге: ні світова (єдина модель економічного розвитку), ні моделі окремих держав не можуть служити робочим інструментом проведення перетворень на рівні економічного суб'єкта, сектору, держави (території, регіону). Третє: стратегія розвитку і забезпечення поточного функціонування в енергетичному секторі зараз відокремлені. Четверте: підприємство і свобода виступають як соціально-економічний феномен; державне регулювання - як феномен забезпечення економічної цілісності та нормативних умов в системі ділових (господарських) відносин. Але загалом і ті і інші працюють на єдиній інформаційній базі. І сам рівень цієї бази та інформаційних технологій є ключовим фактором досягнення успіхів як держави загалом, так і окремого економічного суб'єкта.

Запропоновані у дослідженні складові механізму організаційно-економічного забезпечення розвитку включають маркетингову складову (маркетингові дослідження потреб в енергетичних ресурсах), розробку стратегії розвитку енергетичного сектору, пошук різноманітних підходів, моделей, методів забезпечення доступності енергії для населення, соціальну відповідальність бізнесу в сфері енергетичного сектору та інші важелі впливу і соціальні нормативи (доходи, ціни, субсидії й ін.). Механізм організаційно-економічного забезпечення розвитку енергетичного сектору вирішує завдання забезпечення реалізації стратегії розвитку; нарощування потенціалу; підсилення захисних функцій енергетичного сектору, забезпечуючи фінансову стійкість і надійність його функціонування.

Отримані результати поглиблюють розуміння щодо необхідності та послідовності впровадження механізму організаційно-економічного забезпечення розвитку енергетичного сектору та дозволить підвищити ефективність в управлінні у довгій перспективі.

The article further develops the approaches to the mechanisms of organizational and economic support for the development of the energy sector, taking into account world practices. The Ukrainian energy sector is obliged to work in conditions of increased competition in the markets, social and environmental crises, which contributes to the search for non-standard management solutions. The conditions of optimal ways of development on the basis of modern management methods and technologies are determined. First: the distribution of countries by

systems: developed, stable, transitional, inert backward is not entirely legitimate. Second: neither the world (the only model of economic development) nor the models of individual states can serve as a working tool for transformation at the level of the economic entity, sector, state (territory, region). Third, the strategy for developing and ensuring the current functioning of the energy sector is now separate. Fourth: entrepreneurship and freedom act as a socio-economic phenomenon; state regulation - as a phenomenon of ensuring economic integrity and regulatory conditions in the system of business (economic) relations. But in general, both work on a single information base. And the very level of this base and information technology - is a key factor in achieving success as a state as a whole and an individual economic entity.

Proposed in the studied components of the mechanism of organizational and economic development support include marketing component (marketing research of energy needs), development of energy sector development strategy, search for various approaches, models, methods of ensuring energy availability for the population, social responsibility of business in the energy sector and others levers of influence and social norms (income, prices, subsidies, etc.). The mechanism of organizational and economic support for the development of the energy sector solves the problem of ensuring the implementation of the development strategy; capacity building; strengthening the protective functions of the energy sector, ensuring financial stability and reliability of its operation.

The obtained results deepen the understanding of the need and consistency of the implementation of the mechanism of organizational and economic support for the development of the energy sector and will increase efficiency in management in the long run.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, енергетичний сектор, управління, стратегічний розвиток, державна політика, інновації.

Key words: organizational and economic mechanism, energy sector, management, strategic development, state policy, innovations.

ПОСТАНОВКА НАУКОВОЇ ПРОБЛЕМИ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, перехід на нові умови господарювання з урахуванням сучасної кліматичної та енергетичної політик, динаміка соціально-економічних процесів, суттєво впливає на позиції окремих держав, їх енергетичний потенціал, національні особливості. Тому в формуванні політик економічного, енергетичного розвитку держави (території, регіону), окремого економічного суб'єкту важливим є реалізація своїх власних, відмінних від типових, стратегій і механізмів сталого розвитку, на що і необхідно орієнтуватись у виборі наукового підходу з вивчення кращих практик економічних стратегій.

Сучасна успішна країна визначається можливістю державних органів управління забезпечити найбільш привабливі умови функціонування суб'єктів економіки та комфортне життя населенню. Розвиток ринкових відносин визначив для всіх суб'єктів господарювання проблему перетворення системи управління шляхом впровадження таких організаційно-управлінських підходів, моделей, технологій, що забезпечать стійкий розвиток у довгій перспективі. Але процеси перехідного періоду занадто затягнулися, а сучасне управління енергетичним сектором орієнтоване на поточну діяльність. Тобто мова йде про створення умов стійкого функціонування (короткострокові перспективи) і не направлена на сталий довгостроковий розвиток. У перехідному періоді розвиток можливий лише за створення відповідних умов з боку державних органів управління та створення сприятливого, стимулюючого розвитку бізнес середовища. У цьому зв'язку необхідна ефективна взаємодія між органами державного управління енергетичним сектором з іншими органами державного (територіального, регіонального) управління, бізнесом, організаціями та громадськістю. Тому актуальним питанням є формування механізмів організаційно-економічного забезпечення розвитку енергетичного сектору.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням окремих питань розвитку енергетичного сектору та його впливу на національну економіку присвятили свої праці Біла С., Войтко С., Заїнчковська М., Коваленко О. та ін. [1–3]. Однак в умовах постійних перетворень необхідно подальше дослідження механізмів організаційно-економічного забезпечення та стимулів розвитку енергетичного сектору.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета дослідження — визначити та обґрунтувати механізми організаційно-економічного забезпечення розвитку енергетичного сектору.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ТА ОБґРУНТУВАННЯ ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розвиток системи управління енергетичним сектором на різних рівнях національної економіки став актуальним у зв'язку з формуванням сучасної енергетичної політики країни, орієнтиром на побудову зеленої енергетики, відповідно до Паризької кліматичної угоди [4]. Рішення цієї проблеми пов'язано з пошуком оптимальних шляхів розвитку на засадах сучасних методів та технологій управління.

Умови, в яких цей пошук здійснюється для багатьох країн, зараз визначені як режим перехідної економіки. Це незаперечний факт, але нам здається доречним зробити ряд уточнень розуміння перехідної економіки:

Перше: розподіл країн по системам: розвинуті, стабільні, перехідні, інертно відсталі не зовсім правомірний. З позицій реальної оцінки світового розвитку — всі без виключення країни знаходяться в "перехідному режимі" (країни ЄС, Китай, США, Японія, Україна та ін.). Тільки в кожній своїй характер перехідного періоду.

Друге: ні світова (єдина модель економічного розвитку), ні моделі окремих держав не можуть служити робочим інструментом проведення перетворень на рівні

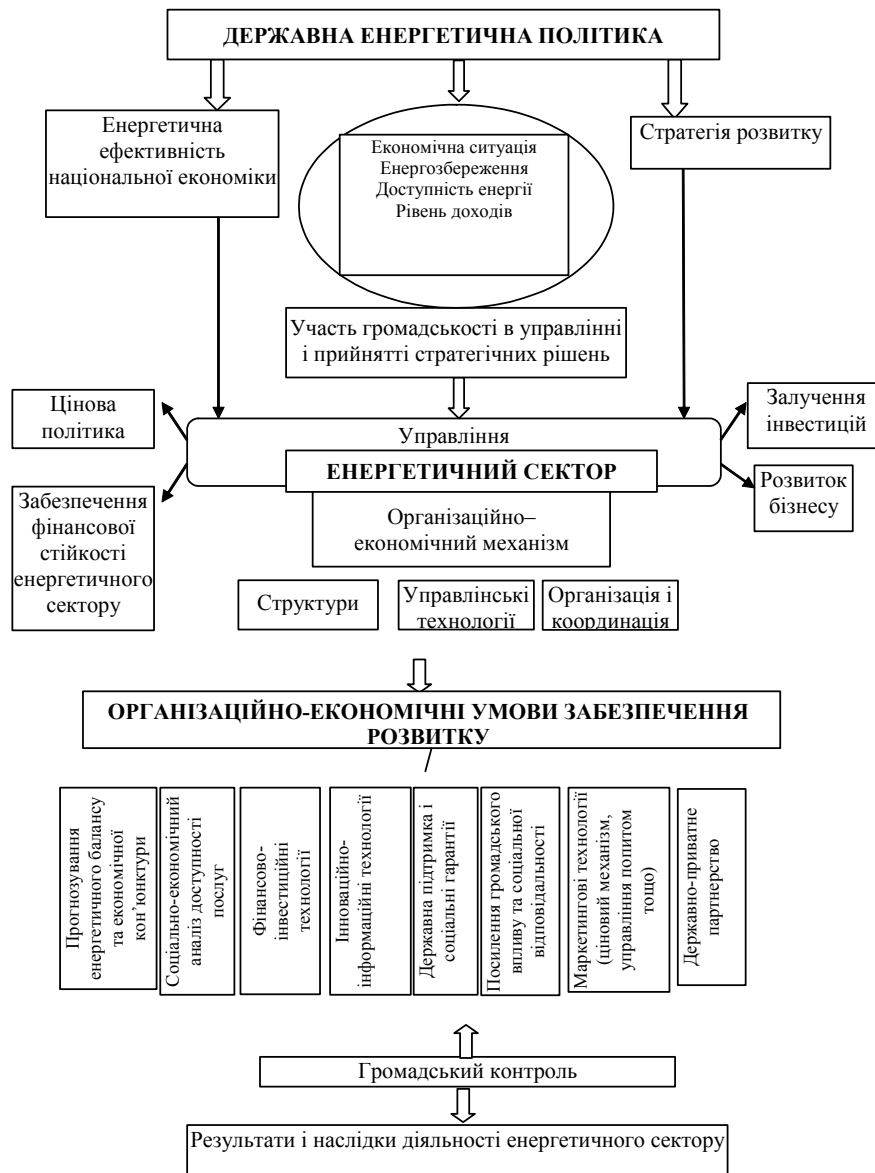

Рис. 1. Складові механізму організаційно-економічного забезпечення розвитку енергетичного сектору

економічного суб'єкта, сектору, держави (території, регіону). Специфіка вирішує основне коло завдань, а концептуальна модель тільки враховується для зниження рівня ризиків.

Третє: стратегія розвитку і забезпечення поточного функціонування в енергетичному секторі зараз відокремлені. А в реальній ситуації "життєзабезпечення і розвитку" сектору (виробництва і реалізації енергії) гостро стоїть завдання розглядати їх разом і створювати єдиний механізм управління розвитком.

Четверте: підприємництво і свобода виступають як соціально-економічний феномен; державне регулювання як феномен забезпечення економічної цілісності та нормативних умов в системі ділових (господарських) відносин. Але загалом і ті і інші працюють на єдиній інформаційній базі. І сам рівень цієї бази та інформаційних технологій є ключовим фактором досягнення успіхів як держави загалом, так і окремого економічного суб'єкта.

Зроблені уточнення дають нам більш чітке уявлення для вироблення стратегій "згоди" і "правил конкурентної боротьби" на основі парадигми розуміння розвитку економічних процесів. Якщо об'єкт щодо своєї галузевої природи має пріоритетом економічний розвиток, то в цьому разі більш вагоме значення для нього можуть мати організаційно-економічні методи. Оскільки енергетичний сектор виконує функцію забезпечення

енергією секторів національної економіки та населення, то в цій сфері застосування організаційно-економічного механізму розвитку має бути пріоритетним.

Це застосування означає, що ринковий фактор має право на розвиток, але і держава, і громадськість щодо нього виконують регуляторні функції, зокрема інформаційного регулювання, забезпечення соціальних гарантій, громадської оцінки функціонування енергетичного сектору, громадський контроль та ін. (рис. 1).

Організаційний аспект у зазначеному механізмі включає маркетингові дослідження потреб в енергетичних ресурсах, розробку стратегії розвитку енергетичного сектору, пошук різноманітних підходів, моделей, методів забезпечення доступності енергії для суб'єктів господарювання та населення, соціальну відповідальність бізнесу в сфері енергетичного сектору та інші важелі впливу і соціальні нормативи (доходи, ціни, субсидії й ін.).

Механізми організаційно-економічного забезпечення розвитку енергетичного сектору вирішують також й інші завдання: реалізація стратегії розвитку; нарощування потенціалу; посилення захисних функцій енергетичного сектору, забезпечення фінансової стійкості і надійності його функціонування.

Впровадження стратегії розвитку енергетичного сектору та механізмів організаційно-економічного забезпечення відбувається зі зміною пріоритетів, що можна сформулювати такими положеннями:

1) стимулювання енергозбереження суб'єктів господарювання та населення, формування культури споживання енергії;

2) модернізація енергетичної інфраструктури;

3) вдосконалення системи управління відповідно світовим стандартам;

4) зниження енергоємності ВВП;

5) впровадження моніторингової системи енергетичного балансу та його оцінка за критеріями ефективності;

6) відповідальність за енергетичну ефективність національної економіки несуть всі учасники енергетичної системи (підприємства енергетичного сектору, бізнес-структури, державні (територіальні, регіональні) органи управління, населення) шляхом взаємодії у досягненні балансу інтересів;

7) розвиток конкурентних умов стає впливовим фактором формування цін і цінової політики. Пріоритетним стає економічний механізм регулювання відносин, розвиток державно-приватного партнерства, а не адміністративні важелі;

8) на зміну екстенсивного розвитку суб'єктів господарювання приходить курс на інноваційні процеси й технології, енергозбереження та впровадження нових організаційних форм у виробництві енергії;

9) диверсифікація джерел енергії.

Сучасні тенденції розвитку енергетичних систем характеризуються суттєвими змінами: зростає споживання енергії, але знижується енергоємність ВВП; впроваджуються енергозберігаючі технології, пріоритет віддається використанню відновлювальних джерел енергії, методів її генерації, способів передачі й розподілу [4; 5]. Виробництво електроенергії стає все більш децентралізованим (секторальна децентралізація) та потребує впровадження сучасних технологій управління енергетичним сектором, що охоплюють весь енергетичний ланцюжок. Зокрема, комплексне використання традиційних та цифрових технологій управління енергетичним сектором країни дозволить активізувати механізми організаційно-економічного забезпечення розвитку та підвищити енергетичну ефективність національної економіки.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Енергетичний сектор є базою розвитку економіки держави. Саме від його ефективності залежить стійкий довгостроковий розвиток всіх секторів економіки, що дозволить впроваджувати інноваційну модель прискореного розвитку, підвищити конкурентоспроможність та енергетичну безпеку національної економіки. Запропоновані механізми організаційно-економічного забезпечення розвитку енергетичного сектору дозволять підвищити ефективність функціонування енергетичних систем у ринковому середовищі і водночас внести свій позитивний внесок в інноваційну модель розвитку на всіх рівнях

національної економіки. Перспективи подальших досліджень пов'язані з проведенням додаткових досліджень щодо підвищення енергетичної ефективності національної економіки, впровадженням та оцінкою наслідків енергозберігаючих заходів, формуванням оптимальної системи ціноутворення на енергію та умов інноваційного розвитку підприємств енергетичного сектору, моніторингу щодо попиту та пропозиції на ринку енергії.

Література:

1. Біла С.О., Швайюк Ю.Е. Роль енергетичного сектору у зростанні конкурентоспроможності національної економіки: світовий досвід та реалії України. Вип. 10. Ч. 1: Науковий вісник ужгородського національного університету. 2016.

2. Коваленко О. (2015). Стан та перспективи розвитку паливно-енергетичного комплексу в Україні. Галицький економічний вісник. ТНТУ. Т. 48. № 1. С. 18—25. (Економіка та управління національним господарством).

3. Паризька кліматична угода. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#n2

4. Енергетична стратегія України на період до 2035 року "Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80#Text>

5. International energy agency (2021). Net Zero by 2050 A Roadmap for the Global Energy Sector. URL: https://iea.blob.core.windows.net/assets/beceb956-0dcf-4d73-89fe-1310e3046d68/NetZeroby2050-ARoadmapfortheGlobalEnergySector_CORR.pdf

References:

1. Bila, S.O. and Shvaiuk, Yu.E. (2016), "The role of the energy sector in increasing the competitiveness of the national economy: world experience and realities of Ukraine", *Naukovyj visnyk uzhhorods'koho natsional'nogo universytetu*, vol. 10, no. 1, pp. 30—35.

2. Kovalenko, O. (2015), "Status and prospects of development of the fuel and energy complex in Ukraine", *Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk (Ekonomika ta upravlinnia natsional'nym hospodarstvom)*, vol. 48, no. 1, pp. 18—25.

3. UN (2016), "Paris Climate Agreement", available at: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#n2 (Accessed 05 Sept 2021).

4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), Resolution "Energy strategy of Ukraine for the period up to 2035 "Security, energy efficiency, competitiveness", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80#Text> (Accessed 05 Sept 2021).

5. International energy agency (2021), "Net Zero by 2050 A Roadmap for the Global Energy Sector", available at: https://iea.blob.core.windows.net/assets/beceb956-0dcf-4d73-89fe-1310e3046d68/NetZeroby2050-ARoadmapfortheGlobalEnergySector_CORR.pdf (Accessed 05 Sept 2021).

Стаття надійшла до редакції 09.09.2021 р.

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 458-10-73);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА